

بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی با افشا اطلاعات پایداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

محمد کاشانی پور*، غلامرضا جندقی**، محمد رحمانی***

تاریخ ۱۸ / ۰۵ / ۹۵

تاریخ ۰۳ / ۰۴ / ۹۶

چکیده

از آنجا که احتمال دارد شرکت‌ها از گزارش‌های پایداری به عنوان ابزاری جهت مشروعیت بخشیدن به عملکرد خود استفاده کرده و کاستی‌های مربوط به کیفیت گزارش‌های مالی خود را از طریق این اطلاعات پوشش دهند، هدف از انجام این پژوهش بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و افشای اطلاعات پایداری است تا از این طریق شرکت‌هایی که واقعا از نظر اجتماعی مسئولیت‌پذیر می‌باشند، شناسایی شوند. پژوهش حاضر از بُعد هدف از نوع توصیفی و تحلیلی و از بُعد نتیجه، پژوهشی کاربردی است. در این پژوهش برای برآزش الگو از روش حداقل مربعات معمولی و رگرسیون چند متغیره استفاده شده است و داده‌ها از نوع ترکیبی است. هم‌چنین، برای انجام برآورد از نرم‌افزار ایویوز نسخه ۹، برای ۹۲ شرکت فعال در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۳-۱۳۸۹ استفاده شده است. نتایج حاصل از تخمین مدل نشان می‌دهد که بین مدیریت سود، محافظه‌کاری و کیفیت اقلام تعهدی با افشا اطلاعات پایداری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. اما بین شاخص افشای الزامی و افشا اطلاعات پایداری رابطه معناداری مشاهده نگردید. براساس یافته‌های پژوهش مشخص می‌گردد که شرکت‌هایی که مدیریت سود انجام می‌دهند از اطلاعات پایداری به عنوان جایگزینی برای کیفیت پایین گزارشگری استفاده می‌کنند. هم‌چنین شرکت‌های محافظه‌کارتر و شرکت‌هایی که کیفیت اقلام تعهدی بالاتری دارند، اطلاعات پایداری را به عنوان مکملی برای کیفیت گزارشگری خود در نظر می‌گیرند. اما با استفاده از شاخص افشای الزامی بورس نمی‌توان در مورد هدف افشا اطلاعات پایداری اظهار نظر کرد.

واژه‌های کلیدی: کیفیت گزارشگری مالی، اطلاعات پایداری، مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها.

طبقه‌بندی موضوعی: M41, G32.

DOI: 10.22051/jera.2017.11186.1388

* دانشیار گروه حسابداری دانشکده مدیریت و حسابداری پردیس فارابی دانشگاه تهران، قم، ایران، (نویسنده مسئول)،
(kashanipour@ut.ac.ir).

** استاد گروه مدیریت دولتی دانشکده مدیریت و حسابداری پردیس فارابی دانشگاه تهران، قم، ایران، (jandaghi@ut.ac.ir).

*** دانشجوی دکتری حسابداری دانشکده مدیریت و حسابداری پردیس فارابی دانشگاه تهران، قم، ایران،
(mohamadrahmani1371@yahoo.com).

مقدمه

تأثیر شرکت‌ها بر جامعه یک موضوع جهانی در حال رشد بوده و انتظارات مشتریان، کارمندان، سرمایه‌گذاران و انجمن‌های محلی درباره نقش شرکت در جامعه در حال افزایش است. با توجه به این تحولات مدیرانی که صرفاً به حداکثر کردن سود توجه دارند مورد انتقاد قرار گرفته‌اند، از یک سو فعالیت اجتماعی شرکت در بلندمدت تأثیر مثبتی بر عملکرد مالی شرکت و همچنین تصمیم سرمایه‌گذاران دارد، از سوی دیگر مدیران شرکت‌ها ممکن است استانداردهای اخلاقی را نادیده بگیرند اما با استفاده از انجام فعالیت‌های اجتماعی عملکرد خود را پنهان نمایند (نوری زاده، ۱۳۹۳).

در سال‌های اخیر این نظریه مطرح شده است که کسب و کار نباید صرفاً منجر به کسب سود و افزایش ثروت سهامداران شود بلکه باید مسئولیت‌هایی را در قبال کارکنان، محیط زیست و جامعه بپذیرد. این نظریه تحت عنوان مسئولیت اجتماعی شرکت به یکی از ویژگی‌های اصلی شرکت‌ها تبدیل شده است. شرکت‌ها اطلاعات مربوط به فعالیت‌های خود در زمینه‌های اجتماعی و زیست‌محیطی را در قالب گزارش مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها یا گزارش پایداری ارائه می‌دهند. گزارشگری پایداری یک گزارش سازمانی است که اطلاعاتی پیرامون عملکرد اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و حاکمیتی شرکت در اختیار می‌گذارد (مهرانی و همکاران، ۱۳۹۴). بر اساس اغلب تئوری‌ها افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی ابزاری برای خوش‌نامی و مشروعیت بخشی به فعالیت‌های شرکت و در نتیجه پایداری آن است. بنابراین از اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی می‌توان به عنوان اطلاعات پایداری یاد کرد (مارتینز و همکاران، ۲۰۱۵).

جدا از مفهوم مسئولیت اجتماعی، بسیاری از منتقدان در انگیزه‌ی شرکت‌ها در برنامه‌ها و فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی آنان تردید دارند و بر این باورند که شرکت‌ها می‌توانند از فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی در تنظیم محیط سیاسی و پیشبرد اهداف سیاسی خود استفاده کنند (حساس یگانه و برزگر، ۱۳۹۲). برخی از منتقدین نیز شکایت می‌کنند که مفهوم عبارت مسئولیت اجتماعی دست مدیران اجرایی شرکت‌ها را باز گذاشته است تا تعهدات اجتماعی شرکت را با توجه به نظر و خواست خود تعیین نمایند. چون از این دیدگاه به موضوع توجه شود مسئولیت اجتماعی به صورت پوششی درمی‌آید که سازمان یا فرد می‌تواند بدان

و سیله ارزش‌های شخصی خویش را به نمایش بگذارد یا اینکه بتواند قصور خود در زمینه‌های گزارشگری را از این طریق پوشش دهد (حساس یگانه و برزگر، ۱۳۹۳).

یکی از راه‌هایی که ذینفعان می‌توانند شرکت‌های مسئولیت‌پذیر اجتماعی را شناسایی کرده و از اهداف شرکت مبنی بر اینکه افشای چنین اطلاعاتی به منظور مشروعیت بخشیدن به عملیات خود یا نشان دادن عملکرد واقعی شرکت صورت می‌گیرد، تعیین رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و افشا اطلاعات پایداری است. شواهدی در خصوص رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و افشا اطلاعات پایداری وجود دارد. برای مثال گرس گیل و همکاران (۲۰۱۶) به این نتیجه رسیدند که بین مدیریت سود و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه منفی وجود دارد. بدین معنی که شرکت‌هایی که مدیریت سود بیشتری انجام می‌دهند مسئولیت‌پذیری اجتماعی کمتری دارند.

سؤالی که در چنین شرایطی مطرح می‌گردد این است که آیا بین کیفیت گزارشگری مالی و افشا اطلاعات پایداری رابطه‌ای وجود دارد یا خیر. در پژوهش‌های گذشته از مدیریت سود، محافظه‌کاری و کیفیت اقلام تعهدی به عنوان معیارهایی از کیفیت گزارشگری مالی استفاده گردیده است ولی تاکنون شاخص افشای الزامی بورس به عنوان معیار کیفیت گزارشگری و رابطه آن با افشا اطلاعات پایداری مدنظر قرار نگرفته است. بنابراین بررسی رابطه مذکور ضروری به نظر می‌رسد. بدین ترتیب هدف پژوهش حاضر بررسی ارتباط بین افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است.

مبانی نظری

اهداف گزارشگری مالی، از نیازها و خواسته‌های اطلاعاتی استفاده‌کنندگان برون سازمانی سرچشمه می‌گیرد. هدف اصلی، بیان آثار اقتصادی رویدادها و عملیات مالی بر وضعیت و عملکرد واحد تجاری برای کمک به اشخاص برون سازمانی برای تصمیم‌گیری است. این اطلاعات باید به گونه‌ای باشد که ذینفعان را در تشخیص نقاط قوت و ضعف مالی واحد انتفاعی یاری داده و مبنایی را فراهم کند که بتوان بر اساس آن، اطلاعات مربوط به عملکرد واحد انتفاعی را طی یک دوره مالی ارزیابی کرد (ثقفی و عرب مازار، ۱۳۸۹).

هدف اصلی گزارشگری مالی تهیه اطلاعات مفید برای تصمیم‌گیرندگان است. از طرف دیگر کیفیت گزارشگری مالی صرفاً یک خروجی نهایی نیست بلکه کیفیت این فرآیند شامل بخش‌هایی از قبیل افشای معاملات شرکت، اطلاعاتی در زمینه انتخاب و کاربرد رویه‌های حسابداری و ارائه اطلاعاتی جهت قضاوت و تصمیم‌گیری است. (مارتینز و همکاران، ۲۰۱۵). مدیریت سود انجام گرفته، میزان محافظه‌کاری در تهیه گزارش‌های مالی، میزان کیفیت اقلام تعهدی و همچنین میزان رعایت شاخص‌های افشای بورس توسط شرکت معیارهایی هستند که از طریق آن‌ها می‌توان کیفیت گزارشگری مالی را اندازه‌گیری کرد.

تئوری‌های متعددی نه تنها در زمینه منطق وجود شیوه‌های مسئولیت‌های اجتماعی بلکه در زمینه ضرورت افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی وجود دارد. نقطه آغازین این تئوری‌ها عدم تقارن اطلاعاتی بین ذینفعان است که به وسیله تئوری نمایندگی توضیح داده شده و گسترش یافته است. شرکت‌ها سعی در کاهش عدم تقارن با استفاده از افشای اطلاعات را دارند تا همه ذینفعان با استفاده از اطلاعات یکسان در بازار فعالیت کنند. با این حال محدودیت اصلی این تئوری تمرکز بر جنبه‌های مالی بوده و بسیاری از کاربران بالقوه اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی را در نظر نمی‌گیرد (کورمیر و همکاران ۲۰۰۵). برای پاسخ به این محدودیت لازم است تئوری‌های دیگری را مدنظر قرار داد: ۱- تئوری مشروعیت ۲- تئوری اقتصاد سیاسی و ۳- تئوری ذینفعان، که می‌توانند پایداری کسب‌وکار و افشای اطلاعات مربوط به آن را توجیه کنند. (مارتینز و همکاران، ۲۰۱۵). لذا ذینفعان باید در شناخت اهداف شرکت‌ها در مورد افشای اطلاعات پایداری آگاه گردند. بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی از جمله منابع مهمی برای دستیابی به این قبیل اطلاعات است.

شرکت‌ها اطلاعات مرتبط با نتایج عملکرد و وضعیت مالی خود را در صورت‌های مالی افشا می‌کنند. کیفیت در گزارشگری مالی و افشاء یک ضرورت است. سودمندی صورت‌های مالی یا سایر گزارش‌های مالی تحت تأثیر کیفیت گزارشگری مالی است که در آن ثبات رویه و صحت اطلاعات جنبه‌های کلیدی کیفیت به شمار می‌آیند (کردستانی و رحیمی، ۱۳۹۰).

اگرچه برای اندازه‌گیری کیفیت گزارشگری مالی معیارهای پذیرفته شده جهانی وجود ندارد (دیچو، ۲۰۱۰) اما پژوهشگران مختلف مانند هوپ و همکاران (۲۰۱۲)، چوئی و پائی (۲۰۱۱) و گارت و همکاران (۲۰۱۲) از معیارهای مختلفی همچون کیفیت اقلام تعهدی، محافظه‌کاری

و دستمزد حسابرسی استفاده کرده‌اند. با توجه به مطالب ذکر شده، در پژوهش حاضر نیز برای اندازه‌گیری کیفیت گزارشگری مالی از ۴ معیار مدیریت سود، محافظه‌کاری، کیفیت ارقام تعهدی و شاخص افشای الزامی بورس استفاده شده است.

در گزارش‌های مالی، سود به‌عنوان یک شاخص مهم عملکرد در نظر گرفته شده و مدیران می‌توانند با استفاده از سطوح منعطف رویه‌های حسابداری به مدیریت سود پرداخته و به اهداف موردنظر خود برسند. در این زمینه شرکت‌های مسئولیت‌پذیر اجتماعی اطلاعات بیشتری در مورد شیوه‌های افشا ارائه می‌دهند و کمتر تمایل به مدیریت سود دارند. مدیریت سود باعث کاهش کیفیت افشا اطلاعات می‌شود. باین حال، می‌تواند یک رابطه منفی بین کیفیت گزارشگری مالی و افشای اطلاعات پایدار وجود داشته باشد، به این معنا که ممکن است شرکت‌های با کیفیت گزارشگری پایین، افشای اطلاعات پایداری را به‌عنوان جایگزین یا مکانیسم مشروعیت بخشیدن به اطلاعات با کیفیت پایین خود به کار گیرند. از طرفی دیگر ممکن است شرکت‌ها از افشای اطلاعات پایداری به‌عنوان مکملی برای اطلاعات ارائه شده خود استفاده کنند که در این شرایط اطلاعات پایداری مکملی برای گزارش‌های شرکت محسوب می‌شود (مارتینز و همکاران، ۲۰۱۵).

با توجه به اهمیت روزافزون گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، هدف این پژوهش تبیین رابطه کیفیت گزارشگری مالی و گزارش پایداری است. برخی از مطالعات در گذشته به بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها پرداخته‌اند. سالسکی و زولچ (۲۰۱۲) از معیارهای مدیریت سود، محافظه‌کاری و کیفیت ارقام تعهدی به‌عنوان معیارهای کیفیت گزارشگری مالی استفاده کردند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها به‌طور مثبت با مدیریت سود و به‌طور منفی با محافظه‌کاری در ارتباط است. بنابراین می‌توان این‌گونه استدلال کرد که مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها با سطح پایین کیفیت گزارشگری مالی در ارتباط است. چراکه احتمال این امر وجود دارد که عملکرد شرکت در زمینه مسئولیت اجتماعی و افشای اطلاعات مربوطه پوششی برای رفتارهای فرصت‌طلبانه باشد. پریور و همکاران (۲۰۰۸) شواهد تجربی بدست آوردند که نشان از تأثیر اقدامات شرکت‌ها در زمینه مسئولیت اجتماعی بر رفتار فرصت‌طلبانه داشت و این‌گونه استدلال کردند که اقدامات مذکور به‌عنوان ابزاری برای پنهان کردن مدیریت سود است. این استدلال با نتایج تحقیقات انجام‌شده توسط هوپ و همکاران (۲۰۱۲) همسو است.

با این وجود، شواهد بدست آمده از تحقیقات مذکور در فوق با سایر تحقیقات همخوانی ندارند. شرکت‌ها اطلاعات مالی را باهدف تأمین تقاضای اطلاعاتی ذینفعان ارائه می‌دهند. بنابراین مدیران انگیزه خواهند داشت تا کیفیت اطلاعات مالی را به منظور افزایش آگاهی دهندگی اطلاعات افشا کنند که این مسئله تأثیرات منفی مدیریت سود را به حداقل می‌رساند. فرانسیس و همکاران (۲۰۰۵) شواهدی مبنی بر رابطه مکمل بین کیفیت سود و افشای داوطلبانه یافتند. بدین معنی که شرکت‌هایی که سطح افشای بالایی دارند از کیفیت گزارشگری بالایی نیز برخوردار می‌باشند.

چی و همکاران (۲۰۰۸) به این نتیجه رسیدند که رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود به رویه شرکت در مورد مدیریت سود بستگی دارد و به این نکته اشاره کردند که اقدامات شرکت‌ها در زمینه مسئولیت اجتماعی شفافیت و تأثیر اطلاعاتی را افزایش می‌دهد و تمایل به کاهش هموارسازی سود از طریق کاهش احتمال مدیریت سود را دارد. چوئی و پائی (۲۰۱۱) رابطه بین اصول اخلاقی تجارت و کیفیت گزارشگری مالی را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیدند که شرکت‌های با تعهد اخلاقی بالاتر نسبت به مدیریت سود تمایل کمتری دارند. علاوه بر این آن‌ها شواهدی یافتند که نشان می‌داد شرکت‌های با تعهد بالاتر، محافظه کارتر بوده و پیش‌بینی جریان وجه نقد دقیق‌تری نسبت به سایر شرکت‌ها دارند.

با توجه به این استدلالات، توافقی در مورد رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و افشای اطلاعات پایداری وجود ندارد. طبق یافته‌های فرانسیس و همکاران (۲۰۰۸) این رابطه می‌تواند به عنوان یک رابطه منفی (جایگزینی) مدنظر قرار داده شود به این صورت که شرکت‌های با کیفیت گزارشگری پایین از افشای اطلاعات پایداری به عنوان ابزاری جهت پوشش ضعف خود در زمینه کیفیت اطلاعات استفاده نمایند. از طرفی دیگر این رابطه می‌تواند به عنوان یک رابطه مثبت (مکمل) در نظر گرفته شود به این ترتیب که شرکت‌های با کیفیت اطلاعاتی بالا انگیزه دارند تا انواع مختلف اطلاعات راجع به عملکرد خود چه در زمینه اقتصادی و چه در زمینه اجتماعی و زیست محیطی را افشا کنند تا از این طریق موجبات پیشرفت و ترقی خود را فراهم آورند. چراکه این شرکت‌ها نسبت به این موضوع اشراف لازم را دارند که پیش‌زمینه موفقیت در فضای رقابتی حال حاضر برخوردار مسئولانه با مسائل اجتماعی و زیست محیطی است (والکر و ترولنک، ۲۰۰۸).

پیشینه پژوهش

گرس گیل و همکاران (۲۰۱۶) به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و مدیریت سود پرداختند. نتایج کار نشان‌دهنده رابطه منفی بین مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و مدیریت سود بود. آن‌ها استدلال کردند که مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها باعث می‌شود تا شرکت‌ها به بهترین نحو از منابع خود استفاده کنند که این خود باعث کاهش انگیزه‌های مدیریت سود می‌شود.

مارتینز و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و افشا اطلاعات پایداری پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد شرکت‌های محافظه‌کار و همچنین شرکت‌هایی که کمتر به مدیریت سود می‌پردازند افشا اطلاعات بیشتری در زمینه فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت دارند.

موتاکین و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی رابطه بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد مدیران شرکت در اقتصادهای در حال رشد زمانی که گزارشگری بیشتری در مورد فعالیت‌های اجتماعی شرکت دارند بیشتر به مدیریت سود می‌پردازند.

فرانسیس و همکاران (۲۰۱۳) رابطه بین محافظه‌کاری و عملکرد اجتماعی شرکت را مورد بررسی قرار دادند. این پژوهش که بر روی ۲۹۳ شرکت انجام گردید رابطه مثبت و معنی‌داری را بین محافظه‌کاری و عملکرد اجتماعی شرکت نشان داد.

سالوسکی و زالچ (۲۰۱۲) نشان دادند که بین مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها با محافظه‌کاری رابطه منفی و بین مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها با مدیریت سود رابطه مثبت وجود دارد. در نهایت اعلام داشتند که کیفیت گزارشگری با مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه منفی دارد. چرا که فعالیت‌های اجتماعی می‌تواند رفتارهای فرصت‌طلبانه را پنهان کند.

در داخل کشور پژوهش‌های کمی در مورد رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و افشا اطلاعات پایداری صورت گرفته است که در ذیل به آن‌ها اشاره می‌گردد:

عظیمی و گنجی (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. نتایج کار آن‌ها حاکی از آن بود که رابطه معناداری بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و محافظه‌کاری و کیفیت ارقام تعهدی وجود ندارد.

نوری زاده (۱۳۹۳) در پژوهشی به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که ارتباط مثبت و معناداری بین مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود و همچنین ارتباط منفی بین مسئولیت اجتماعی با محافظه‌کاری وجود دارد.

حاجیه‌ها و سرفراز (۱۳۹۳) به بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها و هزینه حقوق صاحبان سهام پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که مسئولیت‌پذیری اجتماعی با هزینه حقوق صاحبان سهام رابطه معکوس و معناداری دارد.

با توجه به نتایج پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه رابطه بین کیفیت گزارشگری و افشا اطلاعات مسئولیت اجتماعی هدف این پژوهش بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و افشا اطلاعات پایداری شرکت است.

فرضیه‌های پژوهش

همانطور که در بخش مبانی نظری بیان شد درباره افشای اطلاعات مربوط به فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تئوری‌هایی ارائه گردیده که حکایت از نیت شرکت‌ها از افشا اطلاعات مزبور دارد. تئوری مشروعیت یکی از تئوری‌های مذکور است که براساس آن شرکت به منظور مشروعیت بخشیدن به عملکرد ضعیف خود دست به افشا اطلاعات مسئولیت اجتماعی زده و کیفیت پایین گزارشگری خود را پشت این شیوه گزارشگری پنهان می‌نماید. در طرف مقابل شرکت‌هایی که عملکرد مناسبی از خود به جای گذاشته‌اند به منظور کاهش حداکثری عدم تقارن اطلاعاتی موجود بین شرکت و ذینفعان اطلاعات مربوط به فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی را گزارش کرده و از این طریق حقوق ذینفعان خود را رعایت می‌کنند.

با توجه به مبانی نظری موجود، هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و افشا اطلاعات پایداری بوده و از معیارهای مدیریت سود، محافظه‌کاری،

کیفیت ارقام تعهدی و کیفیت افشا به عنوان نماد کیفیت گزارشگری مالی استفاده شده است. برای رسیدن به هدف پژوهش ۴ فرضیه زیر تبیین گردیدند:

فرضیه یک: بین مدیریت سود و افشا اطلاعات پایداری رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه دو: بین محافظه کاری و افشا اطلاعات پایداری رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه سه: بین کیفیت ارقام تعهدی و افشا اطلاعات پایداری رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه چهار: بین شاخص افشای الزامی و افشا اطلاعات پایداری رابطه معناداری وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

به منظور آزمون فرضیات از مدل‌ها و متغیرهای مورد نیاز استفاده گردید که در ادامه به تشریح آن‌ها پرداخته می‌شود.

مدیریت سود: در پژوهش حاضر از ارقام تعهدی اختیاری به عنوان شاخصی برای هموارسازی سود استفاده شد که بر اساس مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۵) به صورت زیر است:

مدل شماره (۱)

$$TAA_{it} / A_{i,t-1} = \alpha_{1,t} (1 / A_{i,t-1}) + \alpha_{2,t} (\Delta Sales_{it} / A_{i,t-1}) + \alpha_{3,t} (PPE_{it} / A_{i,t-1}) + \varepsilon_t$$

کل ارقام تعهدی تعدیل شده

$A_{i,t-1}$ دارایی‌های اول دوره

$\Delta Sales$ فروش

PPE_{it} دارایی‌های غیر جاری

TAA_{it} جمع ارقام تعهدی است که از کسر کردن جریان‌های نقد عملیاتی از سود قبل از ارقام غیرمترقبه به دست می‌آید. ضرایب به دست آمده از مدل (۱) را در مدل (۲) به کار برده تا ارقام تعهدی غیر اختیاری به شرح زیر برآورد گردد:

مدل شماره (۲)

$$NDA_{it} = \alpha_{1,t} (1 / A_{i,t-1}) + \alpha_{2,t} (\Delta(Sales - A * R)_{i,t}) + \alpha_{3,t} (PPT_{i,t} / A_{i,t-1})$$

NDA_{it} ارقام تعهدی غیر اختیاری - $A * R$ حساب‌های دریافتنی
از تفاضل جمع ارقام تعهدی و ارقام تعهدی غیر اختیاری، ارقام تعهدی اختیاری
به دست می‌آید.

محافظه کاری: اندازه‌گیری محافظه کاری بر اساس مدل گیولی و هاین (۲۰۰۰) صورت
گرفته است که به صورت زیر محاسبه می‌شود:

مدل شماره (۳)

$$Cons_{it} = (OA_{it} / A_{i,t-1}) * (-1)$$

Cons = محافظه کاری

OA = ارقام تعهدی عملیاتی

ارقام تعهدی عملیاتی از تفاوت سود خالص و جریان نقدی عملیاتی بعلاوه هزینه استهلاک
به دست می‌آید (زلقی و بیات ۱۳۹۴).

کیفیت ارقام تعهدی: کیفیت ارقام تعهدی بر مبنای مدل دیچو و دچو (۲۰۰۲) و بر اساس
الگوی زیر اندازه‌گیری شده است (آقایی و همکاران ۱۳۹۲):

مدل شماره (۴)

$$\Delta WC_{it} = B_0 + B_1 OCF_{i,t-1} + B_2 OCF_{i,t} + B_3 OCF_{i,t+1} + \varepsilon$$

ΔWC_{it} تغییرات ارقام تعهدی سرمایه در گردش - $OCF_{i,t-1}$ جریان وجه نقد عملیاتی دوره
قبل - $OCF_{i,t}$ جریان وجه نقد عملیاتی دوره جاری - $OCF_{i,t+1}$ جریان وجه نقد عملیاتی دوره
آتی

مدل شماره (۵)

$$\Delta WC = \Delta AC + \Delta I - \Delta AP - \Delta TP + \Delta OA$$

ΔAC تغییرات حساب‌های دریافتنی - ΔI تغییرات موجودی کالا - ΔAP تغییرات
حساب‌های پرداختنی - ΔTP تغییرات مالیات پرداختنی - ΔOA تغییرات سایر دارایی‌ها
در مدل‌های شماره ۴ و ۵ بالا متغیرها بر مبنای دارایی‌های اول دوره تعدیل شده و باقیمانده
مدل نشان‌دهنده کیفیت ارقام تعهدی است. بعد از انجام مراحل فوق، عامل خطای برآورد ε_t

از تفاوت سرمایه در گردش واقعی و برآوردی برای نمونه موردنظر محاسبه می‌شود. باقیمانده‌های حاصل از رگرسیون نشان‌گر اقلام تعهدی است که نامربوط به تحقق جریان‌های نقدی تلقی می‌شوند و قدر مطلق این باقیمانده‌ها عبارت است از معیار اندازه‌گیری کیفیت اقلام تعهدی که در آن خطای بیشتر، بیانگر کیفیت اقلام تعهدی پایین‌تر است.

شاخص افشای الزامی سازمان بورس اوراق بهادار: برای اندازه‌گیری این متغیر از چک‌لیست آیتم‌های افشا استفاده شده است. چک‌لیست بر اساس دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات مصوب ۱۳۸۶/۰۵/۰۳ بورس اوراق بهادار تهران تنظیم گردیده و مطابق با میزان افشای اطلاعات شرکت‌ها متغیر موردنظر اندازه‌گیری گردید. این شاخص بر اساس امتیاز نهایی تخصیص یافته به دو معیار به موقع بودن و قابلیت اتکا اندازه‌گیری می‌شود. لازم به ذکر است این متغیر از سایت کدال سازمان بورس و اوراق بهادار بدست آمده است.

افشاء مسئولیت اجتماعی شرکت: متغیر وابسته در این پژوهش، سطح افشای اطلاعات پایداری است که از افشای مسئولیت اجتماعی به عنوان نماد از این طیف گزارشگری استفاده شده است. برای اندازه‌گیری آن از شاخص‌های کمک‌های خیریه و عام‌المنفعه، اقداماتی جهت کاهش مصرف انرژی، نظام اطلاعاتی مدیریت محیط‌زیست، خرید و نصب تجهیزات برای جلوگیری از آلودگی محیط‌زیست، آموزش و رفاه و ایمنی و بهداشت کارکنان و کیفیت محصولات و میزان توجه به مسائل مربوط به مشتریان و خدمات پس از فروش استفاده شده است. در صورتی که شرکتی هرکدام از شاخص‌های فوق را افشاء نموده باشد امتیاز یک و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می‌شود و از میانگین امتیازات استفاده گردیده شده است.

مدل پژوهش (مارتینز و همکاران ۲۰۱۵):

با توجه به چارچوب نظری و پیشینه پژوهش، الگوی پژوهش از نوع رگرسیون چند متغیره است بوده و از روش حداقل مربعات معمولی برای برآورد مدل استفاده شده است. مدل شماره (۶)

$$CSR = B_0 + B_1EM + B_2Conservatism + B_3AQ + B_4DI +$$

$$B_5Size_{it} + B_6ROA_{it} + B_7MTB_{it} + B_8Leverage_{it} + B_9AT_{it} + u_{it}$$

Conservatism - مدیریت سود - *EM* - شرکت‌ها - *CSR* مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها - محافظه کاری - *AQ* اقلام تعهدی - *DI* شاخص افشا - *Size* اندازه شرکت - *ROA* بازده دارایی‌ها - *MTB* نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار - *Leverage* اهرم - *AT* گردش دارایی‌ها.

در این پژوهش بر اساس پژوهش مارتینز و همکاران (۲۰۱۵) متغیرهای زیر به عنوان متغیر کنترلی وارد مدل گردیدند:

تکانه (۱). اثرات پیش‌بینی شده متغیرهای کنترلی

متغیر	توجیه و اثر پیش‌بینی شده
اندازه شرکت	شرکت‌های بزرگتر تحت فشارهای بیشتری از سوی ذینفعان می‌باشند بنابراین انتظار می‌رود اطلاعات بیشتری در موضوعات اجتماعی و اقتصادی افشا نمایند.
بازده دارایی‌ها	شرکت‌های با سودآوری بالاتر تمایل بیشتری به افشا اخبار خوب دارند.
نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار	افشا داوطلبانه عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش می‌دهد. بنابراین انتظار داریم شرکت‌های با فرصت‌های رشد بالاتر افشا مسئولیت‌های اجتماعی بیشتری داشته باشند.
اهرم	شرکت‌های با سطح اهرم بالا جهت قانع کردن تامین کنندگانی که تمایل به دانستن استراتژی‌های مسئولیت اجتماعی را دارند، سطح افشای بیشتری در زمینه مسئولیت‌های اجتماعی را در دستور کار قرار می‌دهند.
گردش دارایی‌ها	افزایش فروش با کیفیت بالای اقلام تعهدی و در نتیجه با کیفیت بالای گزارشگری در ارتباط می‌باشد.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری پژوهش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای بازه زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ است. نمونه آماری پژوهش با توجه به اعمال محدودیت‌های زیر و غربالگری از بابت اطلاعات موجود در زمینه مسئولیت اجتماعی به تعداد ۹۲ شرکت انتخاب گردید.

- سال مالی شرکت مورد بررسی منتهی به پایان اسفندماه باشد.
- شرکت سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی نباشد.
- طی دوره مورد بررسی سال مالی خود را تغییر نداده باشد.
- اطلاعات مورد نیاز شرکت مورد بررسی در دسترس باشد.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی پژوهش حاضر به شرح نگاره (۲) است.

نگاره (۲). آمار توصیفی متغیرها

متغیر	میانگین	ماکزیمم	مینیمم	انحراف معیار	تعداد
مسئولیت اجتماعی	۰/۷۰	۱/۰۰	۰/۲۸	۰/۱۷	۴۴۰
مدیریت سود	۰/۰۶	۴/۹۴	-۱/۶۱	۰/۴۴	۴۴۰
محافظه کاری	-۰/۰۶	۱/۶	-۴/۹۴	۰/۴۱	۴۴۰
کیفیت اقلام تعهدی	۰/۱۴	۲/۲۸	۰/۰۰۷	۰/۲۸	۴۴۰
شاخص افشا	۶۹/۹۶	۱۰۰	۶	۲۰/۱۸	۴۴۰
اندازه شرکت	۱۴/۴۴	۱۸/۵۴	۱۰/۰۹	۱/۵۹	۴۴۰
بازده دارایی‌ها	۰/۱۴	۱/۲۹	-۰/۴۷	۰/۱۷	۴۴۰
ارزش بازار به دفتری	۲/۸۸	۱۴/۴۹	-۵/۲۹	۲/۳۲	۴۴۰
اهرم	۲/۳۸	۲۱	-۴/۸۱	۳/۶۴	۴۴۰
گردش دارایی‌ها	۰/۹۱	۶/۸۳	۰/۰۶	۰/۸۱	۴۴۰

ماخذ: یافته‌های پژوهش

میانگین مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها به عنوان متغیر وابسته نشان می‌دهد که متوسط امتیاز مسئولیت اجتماعی شرکت‌های مورد مطالعه بررسی ۱۰/۷ است. میانگین اهرم نشان دهنده این است که به طور متوسط بدهی شرکت‌های مورد مطالعه ۲/۳۸ برابر حقوق صاحبان سهام آنها می‌باشد. همچنین میانه شاخص افشا نشان می‌دهد که در شرکت‌های مورد مطالعه نیمی از شرکت‌ها، امتیاز کمتر از ۷۳ و نیمی از آنها امتیاز بیشتر از ۷۳ کسب نموده‌اند. با مقایسه انحراف معیار، کمترین و بیشترین مقدار متغیرهای مورد بررسی به این نتیجه می‌رسیم که متغیر شاخص افشا دارای بیشترین پراکندگی و متغیرهای مسئولیت اجتماعی دارای کمترین پراکندگی می‌باشند. تمامی متغیرهای پژوهش دارای ضریب کشیدگی مثبت می‌باشند و این امر بیان می‌کند که توزیع متغیرها از توزیع نرمال بلندتر است و داده‌ها حول میانگین متمرکز شده‌اند. برای تعیین نوع داده‌های ترکیبی از آزمون اف لیمر (چاو) استفاده می‌شود که نتیجه آن به شرح زیر می‌باشد:

نگاره (۳). نتایج آزمون اف لیمر

آماره	درجه آزادی	احتمال
۰/۷۶	-۴/۴۲۶	۰/۵۵

ماخذ: یافته‌های پژوهش

برای تعیین برآورد صحیح مدل ابتدا آزمون چاو انجام گرفت. مقدار احتمال آماره چاو ۰.۵۵ است که بیشتر از سطح معناداری ۵٪ بوده و لذا، برای آزمون فرضیات از روش داده‌های تلفیقی استفاده گردیده است.

پس از تعیین الگوی مناسب برآورد مدل (اثرات ثابت، تصادفی یا الگوی اثرات مشترک) و برآورد مدل با استفاده از الگوهای ذکرشده، نوبت به آزمون فروض کلاسیک می‌رسد. در انجام این تحقیق به منظور تخمین پارامترهای مدل از روش حداقل مربعات معمولی استفاده می‌گردد، این روش بر فرض نرمال بودن توزیع جملات اخلاص، عدم وجود همخطی بین متغیرهای مستقل، عدم وجود خودهمبستگی بین جملات باقی‌مانده و عدم وجود ناهمسانی واریانس بین باقی‌مانده‌ها استوار است (افلاطونی، ۱۳۹۳). با این تفاسیر برای آزمون نرمال بودن خطاهای مدل از آزمون جارک برا استفاده می‌شود، به منظور انجام آزمون خودهمبستگی سریالی، از روش بروش گادفری و برای کشف ناهمسانی واریانس در داده‌های ترکیبی نیز، از آزمون ناهمسانی واریانس وایت استفاده می‌شود (افلاطونی، ۱۳۹۳).

تکانه (۴). نتایج آزمون وایت

فرض آماری	معیار سنجش	آماره	معنی‌داری	نتیجه آزمون
فرض صفر: واریانس خطاهای مدل همسان است.	آماره F آماره خی دو	۱/۳۳ ۶۹/۲۴	۰/۰۶ ۰/۰۷	تایید فرضیه صفر

ماخذ: یافته‌های پژوهش

تکانه (۵). نتایج آزمون بروش گادفری

فرض آماری	معیار سنجش	آماره	معنی‌داری	نتیجه آزمون
فرض صفر: بین خطاهای مدل خودهمبستگی وجود ندارد.	آماره F آماره خی دو	۱۷/۰۰ ۱۹/۳۹	۰/۰۰ ۰/۰۰	رد فرضیه صفر

ماخذ: یافته‌های پژوهش

تکانه (۶). نتایج آزمون جارک برا

فرض آماری	آماره جارک برا	معنی داری	نتیجه آزمون
فرض صفر: خطاهای مدل، نرمال است.	۱۱/۶۶	۰/۰۰	رد فرضیه صفر

ماخذ: یافته‌های پژوهش

نگاره (۷). نتایج آزمون عامل تورم واریانس

مدیریت سود	محافظة کاری	اقلام تعهدی	شاخص افشا	اندازه
۷/۱۸	۷/۰۹	۱/۰۷	۱/۲۱	۱/۱۰
بازده دارایی‌ها	ارزش دفتری به بازار	اهرم	گردش دارایی‌ها	
۱/۲۴	۱/۰۱	۱/۲۷	۱/۴۱	

ماخذ: یافته‌های پژوهش

همان‌گونه که در نگاره شماره (۴) دیده می‌شود، سطح معناداری آماره F و χ^2 دو بیشتر از ۵ درصد می‌باشند، لذا فرضیه صفر مبنی بر نبود ناهمسانی واریانس بین خطاهای مدل تایید می‌شود. در نگاره شماره (۵) همان‌گونه که دیده می‌شود به دلیل پایین تر بودن سطح معناداری آماره F و χ^2 دو از سطح خطا دارای خودهمبستگی می‌باشد که برای رفع این مشکل از روش انحراف معیار سازگار شده با ناهمسانی استفاده می‌شود تا از اعتبار نتایج رگرسیون اطمینان حاصل شود. بر اساس یافته‌های نگاره شماره (۶) ملاحظه می‌شود که سطح معنی داری آماره جاک برا کمتر از ۵ درصد است، لذا فرض صفر تایید نمی‌شود. در نتیجه خطاهای مدل نرمال نیست که با توجه به قضیه حد مرکزی و بالا بودن تعداد نمونه این مورد مشکلی ایجاد نمی‌کند. بر مبنای محاسبات انجام شده در ارزیابی استقلال خطی متغیرهای مستقل طبق نگاره شماره (۷) ملاحظه می‌شود که کلیه ضرایب VIF محاسبه شده به ازای متغیرهای مستقل کمتر از ۱۰ است بنابراین فرض استقلال خطی متغیرهای مستقل را از یکدیگر پذیرفته می‌شود.

با توجه به نتایج قابل مشاهده در نگاره شماره (۸)، آماره F به دست آمده از مدل برابر با ۹/۸۰ و سطح خطای آن (۰/۰۰) است و می‌توان ادعا کرد که در مجموع مدل از معناداری بالایی برخوردار است. توجه به ضریب تعیین تعدیل شده به دست آمده برای مدل که برابر ۱۵ درصد است، نشان می‌دهد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترلی بیش از ۱۵ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. در صورتی که قدر مطلق آماره t بزرگتر از ۲ باشد و احتمال متناظر با آن کمتر از سطح خطای ۵ درصد باشد می‌توان دریافت که متغیر مورد نظر دارای رابطه معنی داری با متغیر وابسته است.

نگاره (۸). نتایج رگرسیون

سطح معناداری	آماره t	ضریب	نماد	
۰/۰۰۰۱	۳/۸۶۶۶	۰/۱۲۳۳	EM	مدیریت سود
۰/۰۰۰۱	۳/۹۴۰۳	۰/۱۳۴۷	Conservatism	محافظه کاری
۰/۰۱۴۴	۲/۴۵۷۶	۰/۰۶۹۳	AQ	کیفیت اقلام تعهدی
۰/۷۴۱۲	-۰/۳۳۰۴	۰/۰۰۰۱	DI	شاخص افشا
۰/۰۰۰۰	۴/۶۱۱۲	۰/۰۲۳۵	Size	اندازه شرکت
۰/۰۳۷۸	۲/۰۸۳۳	۰/۰۹۷۴	ROA	بازده دارایی‌ها
۰/۰۰۲۱	-۳/۰۹۴۰	-۰/۰۱۰۶	MTB	ارزش بازار به دفتری
۰/۰۰۰۴	۳/۶۰۲۸	۰/۰۰۷۸	Leverage	اهرم
۰/۲۳۴۹	-۱/۱۸۹۴	-۰/۰۱۲۰	AT	گردش دارایی‌ها
دوربین واتسون	سطح معناداری	آماره F	R ² تعدیل شده	R ²
۲/۲۲	۰/۰۰۰۰	۹/۸۰	۰/۱۵	۰/۱۷

ماخذ: یافته‌های پژوهش

همان‌گونه که در نگاره (۸) مشاهده می‌شود احتمال آماره t برای متغیر مدیریت سود ۰/۰۰۰۱ است که حاکی از معناداری رابطه مذکور است. بنابراین فرضیه اول پژوهش پذیرفته می‌شود. نگاره (۸) نشان می‌دهد که فرضیه دوم مبنی بر اینکه بین محافظه کاری و افشا اطلاعات پایداری رابطه معناداری وجود دارد پذیرفته می‌شود چرا که احتمال آماره t برای متغیر محافظه کاری ۰/۰۰۰۱ است. احتمال آماره t برای متغیر کیفیت اقلام تعهدی برابر ۰/۰۱۴۴ بوده و شواهدی برای رد فرضیه مشاهده نمی‌شود. در ضمن ضرایب مربوط به سه متغیر اول پژوهش مثبت بوده و نشانگر رابطه مثبت بین آن‌ها با متغیر وابسته پژوهش است. اما فرضیه چهارم پژوهش تحت عنوان اینکه بین شاخص افشای الزامی بورس و افشا اطلاعات پایداری رابطه معناداری وجود دارد، در سطح معناداری ۵٪ تایید نگردید.

شواهد دیگری را نیز می‌توان از نگاره (۸) دریافت نمود. بدین ترتیب که هرچقدر اندازه شرکت بزرگ‌تر باشد اطلاعات پایداری بیشتری را افشا می‌نماید چرا که انتظارات از شرکت‌های بزرگ بیشتر بوده و تحت فشار بیشتری از سوی ذینفعان قرار دارند. همچنین بین

سودآوری و افشا اطلاعات پایداری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد بدین مفهوم که شرکت‌های با سودآوری بالاتر تمایل بیشتری به افشا اطلاعات و اخبار خوب دارند. نگاره (۸) نشانگر رابطه مثبت و معنادار بین فرصت‌های رشد و افشا اطلاعات پایداری است. به عبارت دیگر افشا اطلاعات بیشتر عدم تقارن اطلاعاتی را از بین برده و فرصت‌های رشد و پیشرفت بهتری را برای شرکت به وجود می‌آورد. علاوه بر این نتایج نشان‌دهنده رابطه مثبت و معنادار بین اهرم و افشا اطلاعات پایداری است. یعنی شرکت‌هایی که اهرم بالایی دارند جهت قانع کردن تأمین‌کنندگانی که تمایل به دانستن استراتژی‌های مسئولیت اجتماعی را دارند، سطح افشای بیشتری در زمینه مسئولیت‌های اجتماعی را در دستور کار قرار می‌دهند. البته این رابطه با توجه به ضریب متغیر مذکور ضعیف است. اما بین گردش دارایی‌ها و افشا اطلاعات پایداری رابطه معناداری مشاهده نگردید.

نتیجه‌گیری

نتایج تخمین مدل برای متغیر مدیریت سود نشان می‌دهد که بین مدیریت سود و افشاء اطلاعات پایداری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این بدان معناست که شرکت‌هایی که مدیریت سود بیشتری را انجام می‌دهند تمایل بیشتری به افشای اطلاعات پایداری دارند. بدین معنی شرکت‌هایی که بیشتر دست به مدیریت سود می‌زنند کیفیت گزارشگری پایینی داشته و از گزارشگری اجتماعی به عنوان پوششی برای عملکرد ضعیف خود استفاده کرده و طبق تئوری مشروعیت از این نحوه گزارشگری به عنوان ابزاری برای مشروعیت بخشی به اعمال خود بهره می‌برند. نتیجه این فرضیه با نتایج پژوهش نوری‌زاده (۱۳۹۳) و سالوسکی و زولچ (۲۰۱۲) مطابقت دارد.

نتایج مدل رگرسیون برای متغیر محافظه‌کاری نشان می‌دهد که بین محافظه‌کاری و افشاء اطلاعات پایداری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. لذا شرکت‌های محافظه‌کارتر دست به افشای اطلاعات پایداری بیشتری زده و افشای چنین اطلاعاتی را به عنوان مکملی برای کیفیت گزارشگری مالی خود می‌دانند تا از این طریق عدم تقارن اطلاعاتی موجود را به حداقل برسانند. نوری‌زاده (۱۳۹۳) در این زمینه به رابطه منفی و معنی‌دار بین محافظه‌کاری و مسئولیت‌پذیری اجتماعی دست یافتند. نتیجه این فرضیه با نتیجه پژوهش مارتینز و همکاران (۲۰۱۵) مطابقت دارد.

نتایج مدل رگرسیون خطی پژوهش برای متغیر کیفیت افلام تعهدی نشان می‌دهد که بین کیفیت افلام تعهدی و افشاء اطلاعات پایداری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بدین مفهوم که هرچقدر کیفیت افلام تعهدی بیشتر باشد شرکت اطلاعات پایداری بیشتری را افشا می‌کند. در چنین حالتی افشای اطلاعات پایداری و کیفیت گزار شگری مالی مکمل یکدیگر می‌باشند تا در مجموع اطلاعات با کیفیتی به دست ذینفعان رسیده و شکاف اطلاعاتی بین شرکت و استفاده کنندگان اطلاعات به کمترین میزان خود برسد. نتایج این فرضیه با نتایج پژوهش سالوسکی و زولچ (۲۰۱۲) مطابقت دارد.

نتایج مدل رگرسیون خطی پژوهش برای متغیر شاخص افشای الزامی بورس نشان می‌دهد که بین شاخص افشای الزامی بورس و افشاء اطلاعات پایداری رابطه معناداری وجود ندارد. بنابراین می‌توان ادعا کرد که بر اساس شاخص افشا نمی‌توان در مورد سطح و هدف شرکت‌ها از افشای اطلاعات پایداری اظهار نظر کرد. می‌توان ادعا کرد عدم معناداری رابطه مذکور به دلیل فقدان معیارهای گزارشگری مسئولیت اجتماعی در امتیازات مربوط به شاخص افشا است. با توجه به فراگیر نبودن گزارشگری مسئولیت اجتماعی بین شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران و فقدان پایگاه اطلاعاتی منسجم به منظور گردآوری اطلاعات مسئولیت اجتماعی امکان انجام پژوهش برای نمونه‌های بزرگتر مقدور نبوده و محدودیت اصلی پژوهش حاضر به شمار می‌رود.

بر اساس یافته‌های پژوهش و با توجه به این موضوع که بین شاخص افشای الزامی بورس و افشا اطلاعات پایداری رابطه معناداری مشاهده نگردید، پیشنهاد می‌شود که شاخص‌های افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها نیز جز شاخص‌های افشای الزامی بورس قرار گرفته تا زمینه رقابت و پیشرفت شرکت‌های مسئولیت‌پذیر در فضای رقابتی فراهم شده و چنین شرکت‌هایی به آسانی قابل شناسایی و تشخیص گردند. علاوه بر این پیشنهاد می‌گردد با توجه به تاثیرات محیطی متفاوت صنایع موجود در بورس اوراق بهادار تهران پژوهش حاضر در بستر هر کدام از صنایع و با معیارهای متفاوت تری از مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- آقایی، محمدعلی. زلفی. حسن. اعتمادی، حسین. انواری رستمی، علی اصغر. (۱۳۹۲). تاثیر تجدید ارائه صورت های مالی بر کیفیت اقلام تعهدی. پژوهش های تجربی حسابداری، سال دوم، شماره ۷، صص ۱۱۹-۱۴۷.
- ثقفی، علی. عرب مازار، مصطفی. (۱۳۸۹). کیفیت گزارشگری مالی و ناکارایی سرمایه گذاری. مجله پژوهش های حسابداری مالی، سال دوم، شماره ۴، صص ۱-۲۰.
- حاجیها، زهره. سرافراز، بهمن. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین مسئولیت پذیری شرکت ها با هزینه حقوق صاحبان سهام. پژوهش های تجربی حسابداری، سال چهارم، شماره ۱۴، صص ۱۲۳-۱۰۵.
- حساس یگانه، یحیی. برزگر، قدرت اله. (۱۳۹۲). ارائه ی مؤلفه ها و شاخص های بُعد اجتماعی مسئولیت شرکت ها و وضعیت موجود آن در ایران. فصلنامه مطالعات توسعه ی اجتماعی- فرهنگی، سال دوم، شماره ۱، صص ۲۳۴-۲۰۹.
- حساس یگانه، یحیی. برزگر، قدرت اله. (۱۳۹۳). مبانی نظری مسئولیت اجتماعی شرکت ها و پارادایم تحقیقاتی آن در تحقیقات حسابداری. فصلنامه حسابداری مدیریت، سال هفتم، شماره ۲۲، صص ۱۰۹-۱۳۳.
- زلفی، حسن. بیات، مرتضی. (۱۳۹۴). نقش دیدگاه حسابداری محافظه کاری در مدیریت نقدینگی. پژوهش های تجربی حسابداری، سال پنجم، شماره ۱۸، صص ۲۸-۱۵.
- عظیمی، مجید. گنجی ارجنکی، سمیه. (۱۳۹۴). تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر کیفیت گزارشگری مالی. مطالعات حسابداری و حسابرسی، سال هفتم، شماره ۱۷، صص ۲۲-۱.
- مهرانی، ساسان. کرمی، غلامرضا. سیدحسینی، سیدمصطفی. جهرومی، مهتاب. (۱۳۹۴). تئوری حسابداری، تهران: انتشارات نگاه دانش.
- نوری زاده، راضیه (۱۳۹۳). ارتباط بین افشای مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت و کیفیت گزارشگری مالی. (پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده اقتصاد و حسابداری، دانشگاه الزهرا (س)، ۱۳۷۴). چاپ نشده.
- Aghaei, Mohamad Ali. , Zalaghi, Hassan. , Etemadi, Hossein. , Anvari Rostami, Ali ASghar. (2013). Financial Statement Restatements Impacts on Accrual Quality. *Journal of emprical research in accounting*. 2 (3) , 119-147. (in persian).
- Azimi, Majid. , Ghanji, Somaye. (2016). Impact of Corporate Social Responsibility on Financial Reporting Quality. *Accounting & Audit Studies*, 17, 96-121. (in persian).
- Chih, Hsiang. , Shen, chung. , Kang, Feng. (2008). Corporate Social Responsibility, Investor Protection, and Earnings Management: Some International Evidence. *Journal of Business Ethics*. Vol 79, pp 179-198.

- Choi, Tae. , Pae Jinhan. (2011). Business ethics and financial reporting quality: Evidence from Korea. *Journal of Business Ethics*, Vol 103, pp 403–427.
- Cormier, Denis. , Magnan, Michel. , Van Velthoven, Barbara. (2005). Environmental disclosure quality in large German companies: Economic incentives, public pressures or institutional conditions. Available at: <http://ssrn.com/abstract=676407>
- Dechow P. M. , R. G. Sloan, A. P. Sweeney, 1995, Detecting of earnings management. *Journal of accounting review*, Vol. 70, no. 2, pp: 193-225.
- Dechow, P. and I. Dichev (2002). The quality of accruals and earnings: the role of accruals in estimation errors. *The Accounting Review*, 77, pp. 35-59.
- Dechow, Patricia. , Ge, Weili. , Schrand, Catherine. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of Accounting and Economics*, Vol 50, pp 344–401.
- Francis, Jenifer. , La Fond, Ryan. , Olsson, Per. , Schipper, Katherine. (2005). The market pricing of accrual quality. *Journal of Accounting and Economics*, Vol 39, pp 295–327.
- Francis, Jenifer. , Nanda, Dhananjay. , Olsson, Per. (2008). Voluntary disclosure, earnings quality, and cost of capital. *Journal of Accounting Research*, Vol 46, pp 53–99.
- Francis, Rick. , Harrast, Steven. , Mattingly, James. , Olsen, Lori. (2013). the Relation between Accounting Conservatism and Corporate Social Performance: An Empirical Investigation. *Business and Society Review*, Vol 118, pp 193-222.
- Garrett Jace. , Hoitash, Rani. , Prawitt, Douglas. (2012). Trust and Financial Reporting Quality. Available at: <http://ssrn.com/abstract=2137957>.
- Givoly, D. , C. K. Hayn and A. Natarjan. (2007). Measuring Reporting Conservatism. *The Accounting Review* 82 (1): 65-106.
- Gras-Gil, Ester. , Manzano, Mercedes. , Fernandez, Joaquin. (2016). investigating the relationship between corporate social responsibility and earnings management: Evidence from Spain. *Business research quarterly*. Vol. 51, pp 1-11.
- Hajiha, Zohreh. , Sarfaraz, Bahman. (2015). The Relation between Corporate Social Responsibility and Cost of Equity Capital of Firms Listed in Tehran Stock Exchange. *Journal of empirical research in accounting*. 4 (2) , 105-123. (in persian).
- Hasas Yeghane, Yahya. , Barzeghar, Ghodratoolah. (2013). Identifying the Components and Indicators of Corporate Social Responsibility in Iran. Quarterly. *Journal of Socio - Cultural Development Studies*, 2 (1) , 209-234. (in persian).

- Hasas Yeghane, Yahya. , Barzeghar, Ghodratolah. (2015). Theoretical Foundations of Corporate Social Responsibility and Research Paradigms in Professional Accounting. *Management Accounting*, 7 (3) , 109-133. (in persian).
- Hooghiemstra, Reggy. (2000). corporate communication and impression management: New perspectives why companies engage in corporate social reporting. *Journal of Business Ethics*. Vol. 27, pp 55–68.
- Hope, Kristain. , Thomas, Wayne. , Vyas, Dushyantkumar. (2012). Financial Reporting Quality of U. S. Private and Public Firms. Available at: <http://ssrn.com/abstract=2213831>.
- Martinez, Jennifer. , Sanchez, Isabel. , Ballesteros, Beatriz. (2015). Effect of financial reporting quality on sustainability information disclosure. *Corporate social responsibility and environmental management*, Vol. 22, pp 45-64.
- Mohammad Badrul Muttakin, Arifur Khan, Mohammad I Azim. (2015). Corporate social responsibility disclosures and earnings quality: Are they a reflection of managers' opportunistic behavior? *Managerial Auditing Journal*, Vol. 30, Issue: 3, pp. 277-298, doi: 10. 1108/MAJ-02-2014-0997.
- Noorizade, Razie. (2013). Relationship between corporate social responsibility disclosure and financial reporting quality. Master Thesis, Faculty of economic & accounting, Alzahra University. (in persian).
- Prior, Diego. , Surroca, Jordi. , Tribo, Josep. (2008). Are socially responsible managers really ethical? Exploring the relationship between earnings management and corporate social responsibility. *Corporate Governance: An International Review*, Vol 16, pp 160–177.
- Saghafi, Ali. , Arab Mazar Yazdi. (2011). Financial Reporting Quality and Investment Inefficiency. *Financial accounting research*, 2 (4) , 1-20. (in persian).
- Salewski, Marcus. , Zülch, Henning. (2012). The Impact of Corporate Social Responsibility (CSR) and Financial Reporting Quality: Evidence from European Blue Chips. Availabla at: <http://ssrn. 2141768>.
- Sasan, Mehrani. , Karami, Gholamreza. , Seyed Mostafa, Seyed Hosseini. , Mahtab, Jahrumi. (2015). *Accounting Theory*. Tehran: Nghah Danesh. (in persian).
- Zalaghi, Hassan. , Bayat, Morteza. (2015). Accounting Conservatism and Liquidity Management. *Journal of emprical research in accounting*, 5 (2) , 15-28. (in persian).

Financial Reporting Quality and Sustainability Information Disclosure

Mohamad Kashanipour¹, Gholamreza Jandaghi², Mohamad Rahmani³

Received : 2016/08/08

Approved: 2017/06/24

Abstract

Since some firms may use sustainability reports as a means of legitimacy to their performance and cover their deficiencies related to the quality of financial reporting through this information, this study is aimed to investigate the relationship between the quality of financial reporting and sustainability information disclosure in order to identify the firms having truly social responsibility. This study is a descriptive-analytical and applied research. This study uses multivariate regression model and ordinary least squares method for pattern fitting and the panel data as the data type. Also, Eviews9 is used for the model estimation. The sample consists of 92 firms listed in Tehran Stock Exchange during the period 2010 to 2014. The results show a positive and significant relation of earnings management, conservatism and accrual quality to sustainability information disclosure, but, no significant relation between sustainability information disclosure and mandatory disclosure index. According to the results, firms doing earnings management use the sustainability information disclosure as an alternative to poor reporting quality. The more conservative firms and those with higher accruals quality, use sustainability information to complement the quality of their reporting. But we cannot comment on the firms' purpose of sustainability information disclosure, according to mandatory disclosure index.

Keywords: Financial Reporting Quality, Sustainability Information, Corporate Social Responsibility.

Jel clacification: M41, G32

DOI: 10.22051/jera.2017.11186.1388

¹ Associate professor of accounting, Department of Management and Accounting, College of Farabi, University of Tehran, Qom, Iran, corresponding author, (kashanipour@ut.ac.ir)

² Professor of Public Management, Department of Management and Accounting, College of Farabi, University of Tehran, Qom, Iran, (jandaghi@ut.ac.ir)

³ Phd. Student of accounting, Department of Management and Accounting, College of Farabi, University of Tehran, Qom, Iran, (mohamadrahmani1371@yahoo.com)